

Eindrapport

VELDINVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN TER PLAATSE VAN EN DIRECT ROND UITLOOPGEBIED ASSENRADE

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VELDINVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN TER PLAATSE VAN EN DIRECT ROND UITLOOPGEBIED ASSENRADE

rapportnr. 2015.1923

juni 2015

In opdracht van:
Rho adviseurs voor leefruimte
Postbus 150
3000 AD ROTTERDAM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

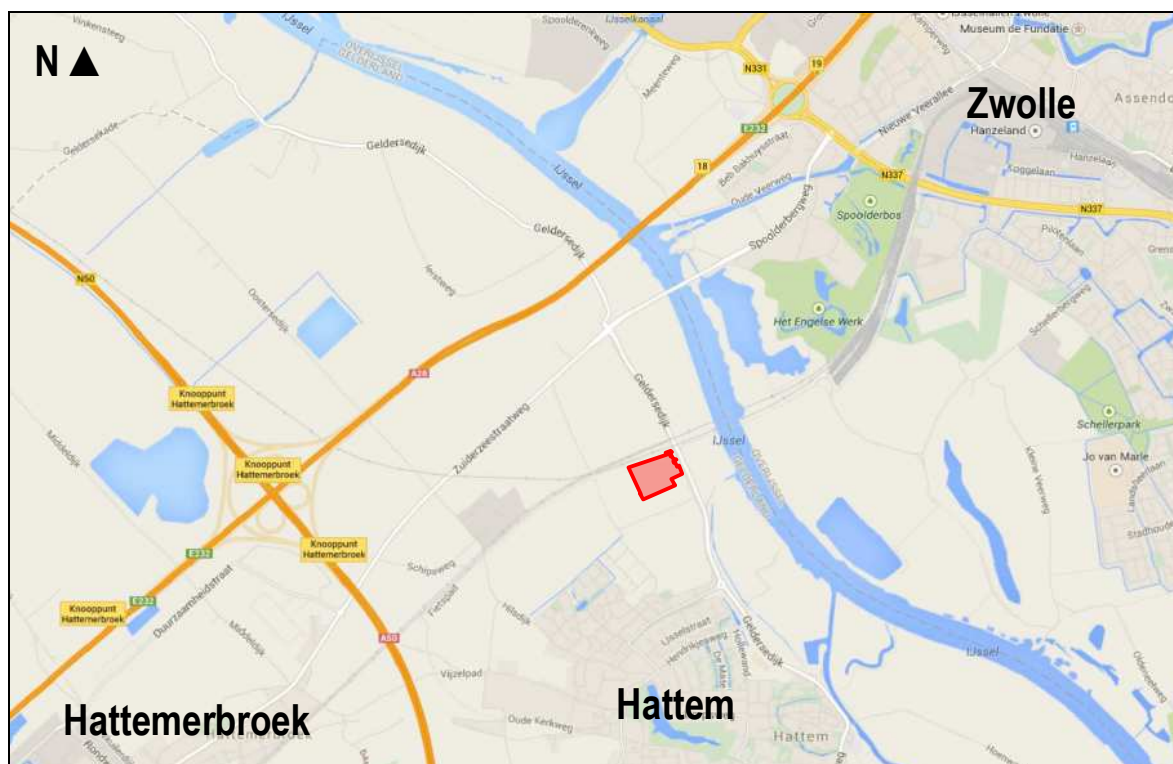
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN	2
1.4 OPBOUW RAPPORT	4
 2. ECOLOGIE	 5
2.1 KERK- EN STEENUIL	5
2.2 RUGSTREEPPAD	5
2.3 BITTERVOORN EN KLEINE MODDERKRUIPER	6
 3 FLORA- EN FAUNAWET	 7
3.1 FLORA- EN FAUNAWET	7
3.2 RODE LIJST	8
 4 METHODE	 9
4.1 INLEIDING	9
4.2 KERK- EN STEENUIL	9
4.3 RUGSTREEPPAD	9
4.4 BITTERVOORN EN KLEINE MODDERKRUIPER	10
 5 RESULTAAT	 11
5.1 KERK- EN STEENUIL	11
5.2 RUGSTREEPPAD	12
5.3 BITTERVOORN EN KLEINE MODDERKRUIPER	12
5.4 OVERIGE	12
 6 CONCLUSIE	 14
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	 15
 BIJLAGEN	 16
1. BESLUIT	17
2. BEGRIPPEN	27

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de realisatie van een uitloophet ten noorden van de nieuwe woonwijk Assenrade (zie figuur 1 voor de ligging). Op basis van verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2015) blijkt dat het plangebied en de directe omgeving echter mogelijk van waarde zijn voor beschermde vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper). Deze soorten kunnen door de veranderingen negatief worden beïnvloed. Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen gevraagd om het voorkomen en het terreingebruik van deze beschermde soort(groep)en inzichtelijk te maken. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soort(groep)en.

Figuur 1. Globale ligging van het uitloophet Assenrade te Hattem.

1.2 Het plangebied

Voor een omschrijving van het plangebied wordt verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2015).

1.3 De plannen

Sinds het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2015) zijn de plannen in ontwikkeling geweest. De aard en omvang van het plan is sindsdien nader uitgewerkt. Het bestemmingsplan voorziet in de mogelijkheid tot realisatie van een ijs-/sportbaan in de hoek van het spoor en de Geldersedijk met in de

noordoosthoek een parkeerplaats. De recreatiebaan wordt deels verhard. Het ijsgedeelte onverhard, de skeelerbaan daar binnen verhard. Deze baan wordt alleen bij gebruik verlicht door middel van LED-verlichting. Schaats evenementen en overige evenementen mogen maximaal 1000 bezoekers per dag met zich meebrengen, versterkt geluid is alleen toegestaan voor het doen van mededelingen, evenementen waarbij stemgeluid of onversterkt geluid centraal staat worden uitgesloten. Evenementen mogen volgens het bestemmingsplan maximaal 12 keer per jaar worden toegestaan. Als verdere voorwaarde in het bestemmingsplan wordt gesteld dat er geen strooilight zal ontstaan. De lampen schijnen naar beneden en worden aan de zijkanten afgeschermd waardoor de verlichtingsbron niet wordt gezien. Langs de ijsbaan en parkeerplaats zal een onverlicht fietspad worden aangelegd met een maximale breedte van 2 meter. Het fietspad is niet bedoeld voor bromfietzers. Aan de zuidrand komt een onverlicht wandelpad met een maximale breedte van 1 meter. De zuidzijde wordt daarnaast ingericht met kleinschalige landschapselementen in de vorm van knotwilgen, graslanden en kleinschalige houtwallen (Bestemmingsplan Rho, 2015).

In het kader van de woonwijk Assenrade is er ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd en verkregen op 22 februari 2013 onder nummer FF/75C/2012/0216, met bijbehorend besluit (zie bijlage 1). De basis van deze aanvraag is een verkennend en gericht veldonderzoek (Ecogroen, 2006). Ten behoeve van de ontheffingsaanvraag is een mitigatieplan voor steenuil en huismus opgesteld (Ecogroen, 2012). In het besluit van 22 februari 2013 behorende bij de ontheffing met nummer FF/75C/2012/0216 wordt verwezen naar een tweetal aanvullende stukken die zijn geleverd op 19 oktober 2012 en 21 februari 2012. In het stuk van 19 oktober 2012 wordt het schetsplan van Landschapspark Assenrade weergegeven.

Figuur 2. Schetsplan landschapspark Assenrade (Ecogroen, 2012).

Het bestemmingsplan (2015) is derhalve een formele invulling van het schetsplan dat mede aan de basis heeft gestaan van de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet, waarvoor op 22 februari 2013 een besluit is gegeven door het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet. Dit besluit was ten tijde van onderhavig onderzoek definitief en de bijbehorende ontheffing was rechtsgeldig.

1.4 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de ecologie van vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper) en de Flora- en faunawet (hoofdstuk 3) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
 - Een beschrijving van de aanwezigheid van vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper).
 - De conclusie over de betekenis van het plangebied voor vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper).
- In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE

2.1 Kerk- en steenuil

Steenuil

De dwerg onder de uilen heeft zich altijd dicht bij de mensen gewaagd en geniet, ondanks zijn geringe grootte, reeds eeuwenlang veel belangstelling. Zelfs de godin der wijsheid van het oude Griekenland koos de steenuil als metgezel, waardoor hij, als symbool der wijsheid, geschiedenis maakte. De steenuil is slechts zo groot als een merel. De bovenzijde is donkerbruin en bezet met witte vlekken. De staart is bruin met vier tot vijf witte dwarsbanden. De onderzijde is witachtig met donkere, langwerpige vlekken, welke het dichtst voorkomen op het bovenste gedeelte van de borst. Er bestaan geen verschillen in verenkleed tussen mannetjes en wijfjes. De opvallend grote ogen zijn fel citroengeel, de snavel grijsgeel en de poten witachtig bevederd. Steenuilen vliegen meestal laag over de grond in een golvende, spechtachtige vlucht. Hierbij valt op dat zij vrij korte afgeronde vleugels hebben. Het gewicht van de steenuil ligt meestal tussen 170 en 240 g.

Wij zouden de steenuil ook wel loopuil kunnen noemen, want geen van onze uilen is zo regelmatig op de grond waar te nemen. Steenuiltjes lopen, hoogopgericht kijkend soms, actief te zoeken naar wormen, insecten of andere zich op de bodem bevindende prooien. Daarnaast jagen zij veel vanaf een uitkijkpost, zoals een bosuil. Soms ook 'bidden' zij boven de vegetatie, zoals een torenvalk, echter nooit lang. Geen van onze inheemse uilen eet zo veel insecten als de steenuil. Het kwantificeren van het aandeel insecten in de totale biomassa geconsumeerde prooien is een moeilijke zaak. Over het algemeen kan echter worden gesteld dat, op basis van aangevoerde prooien bij een nest, een aanzienlijk deel uit ongewervelde dieren bestaat. Het betreft vooral insecten, insectenlarven en wormen. Het menu is echter over het algemeen zeer gevarieerd. Het kleine steenuiltje kan ook opvallend grote prooien aan. De nestplaatskeuze van de steenuil is zeer gevarieerd. Oude gebouwen, muren, ruïnes, hoogstamboomgaarden en hopen hout bieden nestmogelijkheden in de vorm van spleten, hopen of nissen. Steenuil kunnen rond deze plaatsen zonnend worden aangetroffen maar zijn het eenvoudigst waar te nemen in het zeer vroege voorjaar als zij roepen. Op zulke plaatsen vallen steenuilen jaarrond aan te treffen als gevolg van het feit dat de steenuil een typische standvogel is. Deze eigenschap en de eis aan een kleinschalig (agrarisch) landschap resulteren in het feit dat deze uil is bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

Kerkuil

De kerkuil is, net als de steenuil, een kenmerkende soort voor het kleinschalige cultuurlandschap. D soort voelt zich thuis in landschappen met veel landschapselementen zoals heggen, houtwallen, ruige sloot- en wegganten, geriefhoutbosjes en oude boomgaarden. Sinds enkele decennia zijn in Nederland nestkasten voor de kerkuil opgangen op geschikte plaatsten. Dit heeft geresulteerd in een aanzienlijke uitbreiding van het aantal potentiële nestlocaties. Dat vermoedelijk een beperkende factor is geweest in het voorkomen op veel geschikte locaties. De komst van de huisspitsmuis de laatste decennia heeft het echte mogelijk gemaakt dat de kerkuil momenteel voorkomt op locaties die minder geschikt worden geacht. Ook daar is nu voldoende voedsel te vinden en bestaat het voedsel soms tot 90% uit huisspitsmuizen. Doordat kleinschalige cultuurlandschappen onder druk staan, de soort gevoelig is voor strenge winters en doordat in het verkeer veel verkeersslachtoffers vallen, staat de kerkuil op de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

2.2 Rugstreeppad

De rugstreeppad is een amfibieënsoort die in Nederland leeft aan de rand van zijn verspreidingsgebied. De rugstreeppad komt vooral voor in midden- en West-Europa. Met name komt de soort voor in Spanje,

Portugal, Frankrijk, België, Duitsland. De verspreiding van de rugstreeppad geeft al aan dat de rugstreeppad een soort is van warme en droge gebieden. Het is daarnaast een typische pionierssoort van open gebieden. In deze gebieden heeft de rugstreeppad een voorkeur voor los en zanderig bodemsubstraat. Ondanks dat de rugstreeppad in Nederland aan de rand van zijn verspreidingsgebied zit, komt hij relatief veel voor in Nederland. Gebieden waar de rugstreeppadden talrijk voor kunnen komen zijn de meeste zandgronden, opgehoogde dijken, terreinen of bewerkte terreinen alwaar hij zich gedraagt als cultuurvolger. Hoewel de rugstreeppad in Nederland een algemene verschijning is, is dit niet het geval bij onze buurlanden. Het vermoeden bestaat zelfs dat de soort daar in aantal afneemt. Het gevolg is dat de rugstreeppad is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat deze pad in Nederland zwaar beschermd is via de Flora- en faunawet.

2.3 Bittervoorn en kleine modderkruiper

In allerlei wateren komen verschillende soorten vissen voor. Het voorkomen hiervan is afhankelijk van de milieufactoren zoals stroomsnelheid, doorzicht en diepte.

Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper komt wijd verspreid over Nederland, in zowel stilstaande als stromende wateren, voor. De soort wordt met name in kleinere wateren vastgesteld met relatief veel plantengroei. Hier worden ook veel juveniele soorten aangetroffen hetgeen wijst op voorplanting. De voortplantingsperiode vindt plaats van april tot juni. Eieren worden dan willekeurig afgezet aan planten en stenen. De soort wordt met name op de bodem vastgesteld. Deze typische bodembewoner is dan ook voornamelijk 's nachts actief. Overdag houdt de kleine modderkruiper zich schuil.

Bittervoorn

De bittervoorn is een zeer kleine vissoort (5 tot 8 cm, max 10 cm) die behoort tot de karperachtigen. Hij bezit een hoge rugvin en heeft een (blauwe) anaalstreep. Van de meeste inheemse Nederlandse vissen is het voedsel overwegend dierlijk. De bittervoorn heeft echter een lange darm en is daardoor aangepast aan een dieet met veel plantaardig materiaal zoals kiezelalgen. Deze microscopisch kleine algen worden van stenen "gegraasd" –reden waarom de vis vaak onder stenen bruggetjes en duikers te vinden is. Het voorkomen van de bittervoorn is sterk gerelateerd aan het voorkomen van schildersmosselen of zwanenmosselen (grote zoetwatermosselen), die nodig zijn bij de voortplanting. De eieren van bittervoorn worden in de mantelholte van de mosselen afgezet; ze komen daar uit en de larven blijven er tot ze gaan zwemmen. Gedurende het leggen van de eieren worden jonge mosselen uitgestoten en hechten zich gedurende enige tijd aan de kieuwen van de bittervoorn. Dit is tevens een manier voor mosselen om zich te verspreiden. Evenals de bittervoorn komen mosselen voor in vrij heldere, kleine wateren. Aldaar moet de sliblaag niet te dik zijn omdat de mosselen zich anders niet kunnen vastzetten. Enig slib (modder) is echter optimaal voor de voedselvoorziening van de mosselen. Als door baggerwerkzaamheden of ander onderhoud de mosselen van de bodem verdwijnen, is het paaibiotop van de bittervoorn verdwenen. De paaitijd loopt van april tot juni. De bittervoorn vereist daarnaast voldoende waterplanten omdat anders de verschillen in milieumomstandigheden zoals zuurstofhoeveelheid te groot zijn. De bittervoorn wordt dan ook aangetroffen in stilstaande wateren, zoals schone poldersloten en vijvers met een gevarieerde plantengroei en plantenrijke oevers en meren. In zeer langzaamstromend water (onder de 10 cm/s) komt de bittervoorn voor in begroeide oevers en rivieren en meanders van laaglandbeken. De minimale waterdiepte voor het voorkomen van bittervoorn bedraagt 50 cm. In diepe droogmakerijen komt de soort niet voor; op veel plaatsen welt zout water op waardoor het water ongeschikt leefgebied is voor zoetwatermosselen. Als gevolg van kanalisatie en watervervuiling is de bittervoorn op de Rode lijst van bedreigde diersoorten gekomen als kwetsbaar (tweede categorie) en is zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet.

3 FLORA- EN FAUNAWET

3.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet die per 1 april 2002 in werking is getreden, zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van de soortbescherming in de Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). Deze soortenbescherming van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, hollen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Een ruimtelijke ingreep kan gepaard gaan met negatieve effecten op planten en dieren. Om een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen die negatieve effecten heeft op beschermde soorten, is in een aantal gevallen een ontheffing van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie noodzakelijk. Om een dergelijke ontheffing te kunnen verkrijgen, moet aangetoond worden dat de voorgenoemde ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten. Qua mate van bescherming kan onderscheid worden gemaakt in de volgende drie beschermingsregimes.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 dat er een algemene vrijstelling is. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden (zorgplicht).

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen die negatieve effecten voor deze soorten hebben. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die niet conform de gedragscode worden uitgevoerd.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, vanwege de Vogelrichtlijn te beschermen vogelsoorten en soorten die zijn opgenomen bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (o.a. ringslang, hazelworm, boomarter, das en waterspitsmuis) geldt dat een ontheffing alleen wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat en er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang.

Volgens de in 2009 uitgevaardigde 'Uitleg Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' van de Dienst Regelingen die namens de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie de ontheffingsaanvragen in behandeling neemt, is geen ontheffing benodigd, indien door mitigerende maatregelen de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen kan worden gegarandeerd. Om zekerheid te verkrijgen of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden ter goedkeuring van die maatregelen."

3.2 Rode lijst

Alleen op basis van 'gunstige staat van instandhouding' kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die niet afnemen in aantal (geen Rode lijstsoort) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor beschermde soorten met een beperkt verspreidingsgebied en die afnemen in aantal (soorten die wél op de Rode lijst staan) is een uitgebreide effectenstudie vereist). Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats.

4 METHODE

4.1 Inleiding

Ten behoeve van de inventarisatie van vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper) zijn zeven inventarisatieronden uitgevoerd. In tabel 1 wordt van deze inventarisatieronden een overzicht gegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar het voorkomen van beschermde vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper) ter plaatse van en direct rond uitloopgebied Assenrade.

Datum	Kerk- en steenuil	Rugstreeppad	Bittervoorn en kleine modderkruiper
- Wo. 18 februari 2015	Geluid (steenuil)	-	-
- Ma. 2 maart 2015	Geluid (steenuil)	-	-
- Ma. 13 maart 2015	Geluid (steenuil)	-	-
- Vr. 3 april 2015	Geluid (steenuil)	-	Bevissen wateren
- Vr. 1 mei 2015	Sporen / geluid	-	-
- Wo. 12 mei 2015	Geluid (steen- en kerkuil)	-	-
- Di. 19 mei 2015	Sporen / interviews	-	-
- Wo. 3 juni 2015	Geluid (kerkuil)	Luisteren koorzang / vissen	Bevissen wateren
- Do. 4 juni. 2015	Geluid (kerkuil)	Luisteren koorzang / vissen	Bevissen wateren

4.2 Kerk- en steenuil

Kerk- en steenuil kunnen worden geïnventariseerd als zij actief zijn. Met name de roep is hierbij bepalend bij de inventarisatie. Uilen roepen doorgaans achtereenvolgens in het vroege voorjaar en daarnaast als zij jongen hebben. Dit roepen werd gedurende acht inventarisatiemomenten gestimuleerd door het afspelen van geluiden waarop de uilen doorgaans terugroepen (zie tabel 1). Op 12 mei 2015 is het gebied geïnventariseerd op sporen van uilen zoals kalkstrepen en braakballen. De methode sluit aan bij die door het bevoegd gezag beschreven (RVO, 2013a,b).

4.3 Rugstreeppad

Het inventariseren van rugstreeppad vond plaats met behulp van een viertal methoden dat gedurende het voorjaar van 2015 werden toegepast gedurende een tweetal bezoeken op 3 en 4 juni 2015 Namelijk:

1. Het zoeken naar eiklonpen van paddensnoeren.
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen.
3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp.
4. Het luisteren naar de koorzang van padden. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden van een geluidsdrager.

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

4.4 Bittervoorn en kleine modderkruiper

Vissen zijn geïnventariseerd door middel van schepnetonderzoek. Met het net worden veelvuldig kleine vissen gevangen zoals de kleine modderkruiper die voor kleinere wateren een representatief beeld geven van de aanwezige vissenfauna. Het gebruikte schepnet dat werd gebruikt is geleverd voor professionele inventarisaties. Met dit net worden relatief kleine vissen gevangen die een representatief beeld geven van de aanwezige vissoorten. De methode wordt landelijk gebruikt en wordt uitgedragen door Stichting RAVON te Nijmegen (Spikmans & Jong, 2006). Met het schepnet zijn alle wateren integraal bemonsterd vanaf de oever, eventueel met waadbroek vanuit het water. De methode wordt erkend door het Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen, de organisatie die bevoegd is inzake de Flora- en faunawet.

5 RESULTAAT

5.1 Kerk- en steenuil

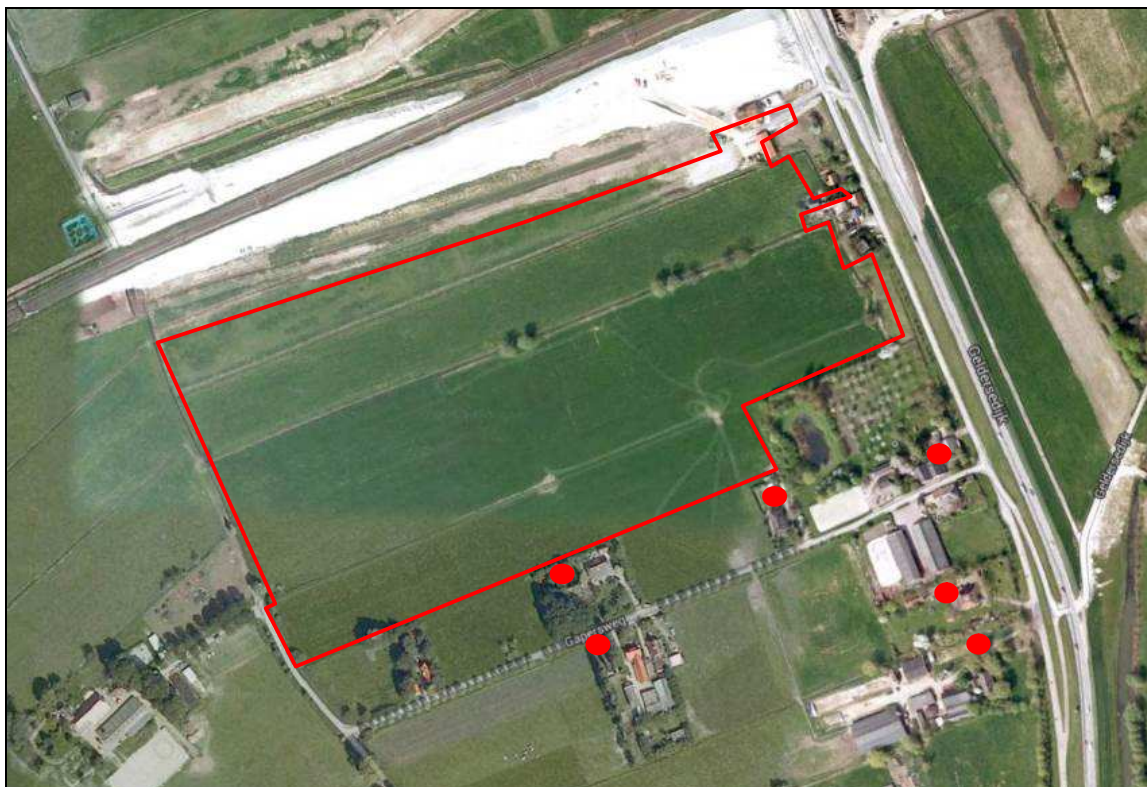
Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor het voorkomen van kerkuilen. Geluiden, sporen en zichtwaarnemingen van kerkuilen zijn gedurende onderhavig onderzoek niet vastgesteld.

In het kader van de woonwijk Assenrade was het voorkomen van steenuil reeds bekend. De steenuil zat in een boerenschuur langs de Geldersedijk. In dat kader zijn ten noorden van de Gaperseweg vier alternatieve nestkasten geplaatst, waarvan drie in een boomgaard op de hoek van de Gaperseweg en de Geldersedijk. Deze nestkasten werden echter niet gebruikt, maar de steenuil werd in 2014 vastgesteld in een steenuilkast aan de Gaperseweg 4 (rode stip) (Ecogroen, 2014). Er werd toen één dier in deze nestkast aangetroffen.

Figuur 3. Locatie alternatieve nestkasten steenuil (geen (1-4) en nestlocatie voor de start van de realisatie woonwijk Assenrade (beige stip) (Naar: ecogroen, 2013). Alsmede de verblijfplaats in 2014 (Ecogroen, 2014).

Gedurende onderhavig onderzoek is de steenuil ook vastgesteld. De steenuil is op meerdere plaatsen gehoord / gezien. Er zijn geluidswaarnemingen verricht na 15 april dat er op wijst dat de steenuil nog steeds op zoek was naar een partner. In ieder geval kon worden vastgesteld dat de compensatiekasten niet werden gebruikt en volgens bewoners aan de Gaperseweg 4 werd de nestkast in 2015 niet gebruikt.

Figuur 4. Steenuilwaarnemingen gedurende onderhoudig onderzoek (geluid / zicht).

5.2 Rugstreeppad

De rugstreeppad komt niet voor ter plaatse van en direct rond het uitloopgebied Assenrade en de directe omgeving. Tijdens het veldonderzoek waren er geen aanwijzingen voor het voorkomen van deze soort. Wel werden middelste groene kikker, bruine kikker en kleine watersalamander vastgesteld. Deze soorten zijn licht beschermd en niet bedreigd. Het voorkomen van deze soorten heeft geen procedurele betekenis.

5.3 Bittervoorn en kleine modderkruiper

Kleine modderkruiper en bittervoorn zijn niet vastgesteld. Alleen de tiendoornige stekelbaars is aangetroffen. Deze soort is niet beschermd of bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

5.4 Overige

Huismus komt voor langs de Gaperseweg. De huismus is een soort met vaste rust- en verblijfplaatsen die ook buiten het broedseizoen zijn beschermd. Het voorkomen hiervan is reeds in 2012 vastgesteld door Ecogroen (zie figuur 5).

Figuur 5. Terretoria nesten van huismussen in 2012 (rode stippen) ten opzichte van het zoekgebied alternatieve nestlocaties (rood kader), woongebied Assenrade (zwart kader) en uitloopgebied Assenrade (geen kader) (naar: Ecogroen, 2012).

6 CONCLUSIE

Er is het voornemen voor de realisatie van een uitloopgebied ten noorden van de nieuwe woonwijk Assenrade. In en direct rond dit gebied leven (mogelijk) beschermde vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (kerk- en steenuil), amfibieën (rugstreeppad) en vissen (bittervoorn, kleine modderkruiper) die door de veranderingen negatief kunnen worden beïnvloed. Op grond hiervan is in het voorjaar van 2015 gericht veldonderzoek verricht om het voorkomen en eventuele verspreiding / terreingebruik inzichtelijk te maken.

Uit het onderzoek komt naar voren dat rugstreeppad, bittervoorn en kleine modderkruiper niet voorkomen ter plaatse van en direct rond het uitloopgebied. Wel zijn vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen. Het betreft huismus die voorkomt langs de Gaperseweg en die broedt in de (woon)bebouwing en foerageert in de tuinen en dergelijke direct rond deze bebouwing. Deze voedselsituatie wordt versterkt door de realisatie van een landschapszone. De nestlocaties worden daarnaast niet direct of indirect beïnvloed. Effecten op de huismus kunnen derhalve worden uitgesloten.

De aanwezigheid van steenuil was reeds langere tijd bekend vanuit onderzoeken in het kader van woongebied Assenrade. Sinds de start van deze woningbouwlocatie zijn deze steenuilen verplaatst naar het noorden, rond de Gaperseweg, waar compenserende maatregelen zijn voorzien. Deze maatregelen zijn de realisatie van een landschapszone ten noorden van de Gaperseweg met alternatieve nestlocaties. Dit is een deel van het uitloopgebied. Deze maatregelen zijn voorgelegd aan het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet en bevestigd in een besluit van 22 februari 2013 (inclusief ontheffing). Onderhavig plan voorziet onder andere in de formele ruimtelijke procedure om te komen tot de inrichting waarna deze zone fysiek kan worden gerealiseerd. Deze fysieke realisatie komt ten goede komen aan de steenuil. Op grond van het feit dat een schetsplan van het uitloopgebied is voorgelegd aan het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet, dit plan formeel is bevestigd en er nu invulling wordt gegeven aan dit plan, wordt geconcludeerd dat er voldoende getoetst is op de uitvoerbaarheid inzake de Flora- en faunawet. Onderhavig plan is in de lijn van de nadere uitwerking van de ontheffing.

Op grond van hiervan is de realisatie en uitvoering van het plan niet in strijd met het gestelde binnen de Flora- en faunawet en/of het besluit van 22 februari 2013. De uitvoerbaarheid van het plan is, gelet op de Flora- en faunawet, hiermee gegarandeerd.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2015. Quick scan Flora- en faunawet uitloopgebied Assenrade te Hattem. Wageningen, 1-12.
- Ecogroen, 2006. Quicscan ecologisch onderzoek Assenrade Hattem. Zwolle, 1-12.
- Ecogroen, 2012. Mitigatieplan voor steenuil en huismus Assenrade, Hattem. Zwolle, 1-12.
- Ecogroen, 2012. Notitie aanvulling ontheffingsaanvraag project Assenrade FF/75C/2012/0216. Zwolle, 1-9.
- Ecogroen, 2013. Mitigerende maatregelen Assenrade, Hattem. Zwolle, 1-2.
- Ecogroen, 2014. Notitie monitoring steenuil, Assenrade, Hattem. Zwolle, 1-3.
- Ecogroen, 2012. mitigatieplan voor steenuil en huismus Assenrade, Hattem. Zwolle, 1-12.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Besluit Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Netwerk Groene Bureaus, 2012. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- Nie, H.W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem, 1-151.
- Rho, 2015. Bestemmingsplan uitloopgebied Assenrade.
- RVO, 2013. Soortenstandaard Kerkuil.
- RVO, 2013. Soortenstandaard Steenuil.
- RVO, 2013. Soortenstandaard Rugstreeppad.
- Spikmans, F, Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-5.

BIJLAGEN

1. BESLUIT

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Gemeente Hattem
S. Dom
Postbus 93
8050 AB HATTEM

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.drloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@mininv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216.toek.js

Bijlagen

1

Datum 22 februari 2013
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Dom,

Naar aanleiding van uw verzoek van 19 juli 2012 en de aanvulling hierop van 19 oktober 2012 en 21 februari 2012, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2012/0216, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van nesten, helen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Assenrade' gelegen in de gemeente Hattem. Hierbij wordt het plangebied ingericht met ongeveer 270 nieuwbouwwoningen. Hiervoor worden agrarische bedrijfsgebouwen gesloopt en wordt deels beplanting verwijderd. Bestaande woonhuizen en woonboerderijen blijven echter gehandhaafd. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de huismus (*Passer domesticus*) en de steenuil (*Athene noctua*), voor de periode van 1 augustus 2013 tot en met 31 juli 2017.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De huismus en de steenuil zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Vogelnest

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Nesten van de huismus en de steenuil vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd.

Huisumus

De huismus is in het plangebied aangetroffen. In het plangebied zijn ongeveer 27 nestlocaties aangetroffen, allen in gebouwen die behouden blijven. Er worden dan ook geen vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigd of vernield. Echter zal in de directe omgeving van de nestlocaties, zonder het treffen van mitigerende maatregelen, verstoring door geluid en trillingen optreden als gevolg van het uitvoeren van sloop- en bouwwerkzaamheden. Door de bouwwerkzaamheden, welke een groter ruimtebeslag kennen dan de sloopwerkzaamheden, zal er foerageergebied verdwijnen. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn.

U stelt de volgende maatregelen voor om de functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de huismus te waarborgen:

- Om effect op de huismus te minimaliseren zal de sloop van de nabijgelegen agrarische bebouwing plaatsvinden buiten het broedseizoen (begin maart tot half september) van de huismus.
- Verspreid in de nabije omgeving wordt (tijdelijke) huisvesting aangeboden voor minimaal 30 paar huismus.

Dienst Regelingen

Datum

22 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

- Nieuw te bouwen woningen worden geschikt gemaakt voor de vestiging van de huismus door minimaal 40 nestlocaties aan te bieden in de vorm van vogelvides of daaraan vergelijkbare voorzieningen. Een deel van deze locaties wordt aangebracht op korte afstand van de aan te leggen dierenweide.
- Het type voorziening en de locaties van de voorzieningen worden bepaald in overleg met de opdrachtgever en een deskundige op het gebied van de huismus.
- In de zuidoosthoek van het plangebied wordt een dierenweide gerealiseerd. In de gebouwen, welke onderdak bieden aan de dieren, worden voorzieningen voor de huismus aangebracht voor minimaal 20 paar huismus. Binnen het terrein van de dierenweide worden daarnaast groenblijvende hagen of gevelbegroeiing aangelegd.
- In de periode dat de dierenweide nog niet in gebruik is worden de mussen bijgevoerd met een mengsel dat geschikt is voor de huismus.
- Rond de aangetroffen kolonies worden gedurende de periode dat de dierenweide nog niet in gebruik is foerageerveldjes aangelegd met onkruidruigten bestaand uit soorten als straatgras, herderstasje en smalle weegbree.
- In de wijk worden in ruime mate groene elementen aangelegd in de vorm van openbaar groen, groene (deels wintergroenen) afscheidingen en ruige bermen. Daarnaast wordt in het gehele plan gebruik gemaakt van klinkerbestrating waartussen onkruiden kunnen groeien die als voedselbron voor de huismus kunnen dienen.

De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

Er worden door de werkzaamheden geen vaste rust- of verblijfplaatsen van de huismus beschadigd of vernield. Door de broedtijd en de opgroeiperiode van de jongen te ontzien wordt zorgvuldig omgegaan met de voortplantingsperiode van de huismus. Echter, ook buiten de broedperiode is de huismus aangewezen op zijn nestlocatie om te slapen. Tijdens deze periode zou minimale verstoring door geluid of trillingen kunnen optreden gedurende de dag. Deze verstoring is te verwaarlozen en zal naar alle waarschijnlijkheid geen ernstige nadelig effect kennen. Het foerageergebied wat verdwijnt wordt deels vervangen in de aan te leggen dierenweide en deels vervangen door het openbare groen en het toepassen van klinkers waarop mogelijk onkruiden kunnen groeien. U biedt daarnaast in de buurt van het alternatieve foerageergebied ten overvloede voldoende huisvesting voor de huismus in de vorm van vogelvides of daaraan vergelijkbare voorzieningen. Deze oplossing volstaat ook om eventueel nadelige effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen door verstoring op te heffen. De ecologische functionaliteit van de nestplaatsen van de huismus blijft hiermee gewaarborgd en wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de huismus wordt gewaarborgd. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Dienst Regelingen

Datum

22 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

Dienst Regelingen

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op de Vogelrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Datum

22 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

Instandhouding van de steenuil

De steenuil is in het plangebied aangetroffen. In het plangebied is een territorium van de steenuil vastgesteld. Binnen dit territorium is een bewoonde steenuilenkast aanwezig waar in 2006 en 2011 gebroed is. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil worden beschadigd, vernield of verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 3 van de bij de aanvraag gevoegde notitie "Borging functionaliteit steenuil project Assenrade (FF/75C/2012/0216" van 20 februari 2013. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

U biedt voorafgaand aan de werkzaamheden, maar buiten het broedseizoen, vier vergelijkbare steenuilenkasten aan in de directe omgeving van de huidige kast, maar binnen het territorium van de steenuil. Uit onderzoek is gebleken dat de directe omgeving van de voorgenomen locaties om de kasten op te hangen van vergelijkbare kwaliteit en kwantiteit is als het huidige leefgebied van de steenuil. Hiermee voorkomt u het beschadigen en vernielen van de vaste rust- of verblijfplaats van de steenuil. Bovendien heeft u het voornemen om in de toekomst het gebied ten noorden van de Gapersweg in te richten als landschapspark waardoor in de toekomst de situatie voor de steenuil gunstiger zal worden dan nu het geval is. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- en verblijfplaats van dat paartje derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar de soort wel in de omgeving aanwezig blijft gaat er geen wezenlijke invloed uit van deze verstoring ten aanzien van de populatie steenuilen.

In de directe omgeving van het plangebied zijn geen waarnemingen van de steenuil bekend. Het onderzoek is uitgevoerd in het plangebied, maar ook in een ruim gebied er omheen, tot de spoorlijn in het noorden.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat het aangetroffen steenuilenpaar het enige paar steenuilen in de omgeving van het plangebied is. Hieruit kan afgeleid worden dat er sprake is van een geïsoleerd paartje wat niet (meer) verbonden is met de populatie in de omgeving. Hierdoor is de kans dat het aangeboden alternatief in gebruik genomen zal worden door dit paar steenuilen zeer groot.

Door de voorgenomen werkwijze en maatregelen wordt voorkomen dat het paartje steenuilen verdwijnt uit het gebied. Het is zeer aannemelijk dat de steenuil één van de vier aangeboden alternatieve verblijfplaatsen direct in gebruik zal nemen. De gunstige staat van instandhouding van de steenuil komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belangen: "dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten" en "de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling."

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. Het door u aangedragen belang "dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten" is niet genoemd in de Vogelrichtlijn. Echter, is er geen sprake van vernielen en/of beschadigen van een vaste rust- of verblijfplaats van de steenuil. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder e en j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval dan aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring met wezenlijke invloed.

Het plangebied is in 2000 opgenomen in het Ruimtelijk Ontwikkelings Model van de gemeente Hattem en is in de Visie Wonen tot 2018 aangewezen als toekomstige uitbreidingslocatie. Het bestemmingsplan Assenrade is door de gemeente opgesteld om de continuïteit in de woningbouw in Hattem voor de nabije toekomst te waarborgen. Het ligt voor de hand om de zoekzones voor stedelijke functies aan bestaand bebouwd gebied te situeren, dan wel in het multifunctionele gebied. De provincie heeft de zoekzones vastgelegd in een uitwerking van het streekplan. Uitgangspunt van het Gelders kwalitatief woonbeleid is dat de in regio samenwerkende gemeenten voorzien in een aanbod aan woningen, dat past bij de geconstateerde regionale kwalitatieve behoefte zoals vastgelegd in het Kwalitatief Woonprogramma.

Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op beschermde dier- en plantensoorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

Dienst Regelingen

Datum
22 februari 2013

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

Dienst Regelingen

Datum

22 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

Daarnaast worden de werkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van het project uitgevoerd in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Ten behoeve van dit belang kan ontheffing worden verleend, mits geen benutting of economisch gewin plaatsvindt en zorgvuldig wordt gehandeld. Van benutting of economisch gewin van de betrokken strikt beschermde soort is geen sprake. Ik verwacht dat er door het realiseren van het project "Assenrade" geen permanent negatieve effecten optreden ten aanzien van de aanwezige populatie van de strikt beschermde soort.

Andere bevredigende oplossing

De nieuwbouw sluit aan op de meest recente uitbreiding, de wijk Gasperlanden. De locatie is hiermee dan ook locatiespecifiek, zowel in ruimte als planologie. De werkwijze en de planning van het project zijn zodanig gekozen dat er geen gunstiger alternatief mogelijk is. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soort waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift naar Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval het aanvraagnummer FF/75C/2012/0216 en de datum van de beslissing.

Op onze internetsite www.drloket.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Meer informatie

Heeft u vragen, kijk dan op de website: www.drloket.nl. Of bel met het DR-Loket: 0800 - 22 333 22 (op werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Krijn de Jonge
Teammanager Vergunningen Dienst Regelingen

Dienst Regelingen

Datum

22 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0216

DE STAATSSECRETARIS¹ VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Naar aanleiding van het verzoek van de heer S. Dom
namens de Gemeente Hattem, op 19 juli 2012
en de aanvullingen hierop van 19 oktober 2012 en 21 februari 2012.

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent hierbij aan:	Gemeente Hattem
Adres:	Markt 1
Postcode en woonplaats:	8051 EZ HATTEM
Voor het tijdvak van:	1 augustus 2013 tot en met 31 juli 2017

ONTHEFFING

FF/75C/2012/0216

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil (*Athene noctua*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Assenrade", gelegen in de gemeente Hattem. Het plangebied wordt begrensd door de oostzijde van de wijk Gasperlanden, de Gaspersweg, de Gelderse dijk (N794) en Boertjesland één en ander zoals is weergegeven in figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Mitigatieplan steenuil en huismus Assenrade, Hattem" van 17 juli 2012.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De gemeente Hattem (hierna te noemen: de ontheffinghouder) dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

¹ Krachtens de wettelijke Minister is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuilleverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Dienst Regelingen te zenden.

Specifieke voorschriften

7. U dient kort na het broedseizoen van 2013 de verloren nestplaats in de directe omgeving, binnen een straal van 300 meter van de oude verblijfplaats te vervangen door minimaal vier gelijkwaardige nestkasten. De locaties dienen bepaald te worden door een deskundige² op het gebied van de steenuil.
8. U dient de bestaande steenuilenkast in de periode september – november, nadat de alternatieve broedlocaties zijn opgehangen, te verplaatsen of ongeschikt te maken.
9. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de steenuil.
10. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
11. U dient na afronding van de werkzaamheden met betrekking tot het verplaatsen en aanbieden van alternatieve kasten een rapportage op te stellen waarin de bevindingen uit het logboek verwerkt worden. U dient hierbij tevens op kaart aan te geven op welke locaties de vier steenuilenkasten opgehangen zijn. U dient deze rapportage ter goedkeuring aan te bieden aan de Dienst Regelingen vóór 31 december 2013.
12. U dient jaarlijks het gebruik van de alternatieve voorzieningen te monitoren gedurende de looptijd van de ontheffing of tot het moment dat vastgesteld wordt dat de steenuil ook daadwerkelijk gebruik maakt van het aangeboden alternatief. Indien vastgesteld wordt dat het aangeboden alternatief niet gebruikt wordt dient u te evalueren waar dit aan ligt en, indien noodzakelijk aanpassingen aan te brengen en/of de kast te verhangen naar een meer geschikte locatie. Dit monitoringsverslag dient u jaarlijks ter geodekeuring aan te bieden aan de Dienst Regelingen.

Overige voorschriften

13. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
14. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
15. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Dienst Regelingen, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Den Haag, 22 februari 2013

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Krijn de Jonge
Teammanager Vergunningen Dienst Regelingen

2. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601